

ЈАНКО БОНОВИЋ

„ПЕЈЗАН“

I

Не либи се, перо моје,
да кажеш истину о себи,
не бој се да су ти мотиви банални —
живот наш свагдањи.

Ја не знам другог живота осим тог
што налива око,
радошћу и жалошћу,
као течности
жедно грло
дубоко.
Његова је алфа и омега,
извор и утока
свега.

Мотиви твоји —
некад нарицаљке у падини,
попијевке раоника
у каменитој ледини —
гласе се здрављем поља, долова,
и индустријом, вискозом,
чији димњаци
као пријетећи кажипрсти
туле обзором.

Под њима се претаче
ова наша сељачка капа
у комаће хљеба и сунца,
к'о дрво у целулозу,
у вискозу.
Зар да пјевам небулозу?

— О, ситна душице, ти —
 подсмјевају ми се они —
 зар опет агитке дозиваш,
 код толиких понора подсвијести,
 и очајања,
 и секса
 згрчених пести?

Не либи се, перо моје,
 да кажеш истину о себи.
 Живот буја к'о небо у јажи
 кад се у млин сручи . . .
 Прска у твојој капљи к'о језгро у ражи.

II

У часописима неко дјеље
 удобне фотеле,
 чије је коријење
 наопачке стас'ло,
 у паркет урасло.
 Вријеме је да се и ми
 једном уљудимо,
 а не да се, авај,
 увијек нажуљимо.

— Ха, ха, ха — цинично ме погађа рукавица у лице —
 заинат ћу тјерати моду
 у новој анакреонској пози,
 макар социјализам дубио,
 к'о рода,
 на једној нози.

Не може више, мајковићу, по старом
 да је све јасно као на тањиру —
 на приредбе без улазница
 гости не навиру.
 Зашто да буде све просто,
 и једноставно обликовано,
 када је лакше,
 (и уносније)
 мутно,
 компликовано?

Тај се тови
 што у мутном лови.

III

Вече на Шанзелизеју
пресвлачи жене и аутомобиле
у црно.

— Урааа!
Дампинг јевтиноће! —
уз бучне гестове
неко продаје
надреалистичке рестлове.

Пристигли питомци трљају руке,
прилика је ријетка,
и купују старе ризе
за нове девизе.

Требаће то за пробијање путева
у умјетности сељачкој,
да се направи дар-мар
у психологији гејачкој.

Зашто и не би?
Пред редакцијама, назови новим,
редови, јагма.
Млади поети у потиљак,
са овалом браде,
на тргу параде,
европски изглед прибављају себи.

Ништа зато што рестлови на нафталин миришу,
само да се у њих не уселе
реалистички мољци,
који још пасу земљу и траву,
о, ви гољци,
о, ви бошци!

IV

На крстоплету путева
поби стазом која ти из срца излази.

Сунце живота
плама
и пржи
у лужју и сужњу,
у млијеку и вијеку,
да никад не залази.

V

Спољашњост те персоне
 пристојно изгледа,
 са фризуром и лулом у зубима —
 не уједа.

Није зло што пјесме пјева,
 од тога глава не боли,
 но, да ли се среће као тип —
 опростите, ако типично још постоји.

Нико не зна што је написао,
 а он тејошкако просперира,
 увијек двије овце сиса,
 како му која конвенира.

Реалистичку музао је прво,
 да апстрактну упразни до скоро,
 помирио их је либерално,
 што му дође као од неког договора.

Гибак је, свеувлачљив као риба
 која из воде излази сува,
 Како га год баце, дочека се на ноге,
 да се нацији сачува.

Претурио је тај неке „изме“ —
 Бретон, Црњански, буколички клас.
 Слиједи једне, друге и треће,
 како наиђе који талас.

Сриче и кличе као птица пеликан,
 са кесом иза кљуна, увијек агажован
 док позобље плодове — све скупа,
 зато му је поезија — крпа.

VI

Ко то језике знаде
 и стихове херметичке краде —
 стихове без тачке и запете
 да се Власи не сјете.

Код куће је охоли пијетао
 што се пери на једној нози,
 иза увора му ничу рози.

О врату му њемушто звоно
 као шутој кози
 коју шверцују противзаконо.

Ўбрајају га у пера плодна,
 јер пише и брише
 до замора себе
 и тог, такозваног, читалачког фонда.

Ал', он зна знање,
 да упоран скрибент
 озакоњује дијалектички комплет:
 на одређеном ступњу
 квантитет се претвара
 у квалитет.

Па се још руга и језик плази.
 — У „неписменој“ земљи све пролази.

Дрхти само од једнога:
 да ти Французи и други Рагузи
 не испоставе хонораре
 редакцији колонијале
 за толике силне списе —
 издата му и сабрана дјела
 (О, темпора! О, Сизифе!)
 и сва редом о клину висе.

VII

Критичар оштар као хрт,
 главом пробија к'о клином
 тамо гдје има пукотине.
 Прси се: сахрањује цркотине.

Зна он и опрезно, хеј.
 Прво ће написати похвале
 о онима што ведре и облаче.

Остале ће сатјерати у козји рог.
 Понеком, к'о тенцу у главу трнов глог.

Нека је са срећом, живјеће његово племе
 и он с њим.
 Тамо гдје ватре нема, куља дим.

VIII

Смјеши се благонаклоно на лауреате
 у име државе

док они понизно сагибају главе
и примају коверат из заслужних рүку.

Главно се, наравно, одмотава на банкету
гдје блистају рибе и вина.
Милина га је гледати у прочељу
како му пасент,
као за њега узет,
стоји салвет.

Затим слиједи рјечит говор
за лауреатски ловор
и за књиге које други пишу,
и читају,
а он само даје свој суд!

— Требаће овој земљи тунела, тунела, тунела, —
везе његова мисао
као да је све то на ситно премљела.

— Ми морамо напред у (не)познато.
Његов је осмјех подруштвљено злато.

IX

Овај је критичар и пјесник
или обрнуто.
Еластичан је, нема шта,
не држи се круто.
Критике су му үчено — досадне
пошто други о истом напишу,
пјесме су му үвијек хорске
пошто се други апстрактно науздишу.

Једном ријечјү, не вриједе ни два гроша,
али он је самоүвјерен
као дуб зелен,
јер зна
да два лоша үбише Милоша.

И прије рата био је тата
што све правце вари,
а данас, богме, и тата — мата
за многе ствари.

X

Иронисана моја сељачка груди,
тмаста, врела земљо дједова,
пјевао сам ти колико сам мог'о,
твојој жеђи дао своју крв и зној.

Војевао сам стихом и збиљом
против гаљига робова,
ујармљених на теби,
некад туђој,
а данас војујем
против снобова.

Заборављено рало моје
што у бусењу рђаш,
тебе у савременим антологијама нема.
У име „нове литературе“
стигло си само до музеја —
зар је то судбина сваког трофеја?

На равници, хранитељки,
што се у облацима наставља,
брећку машине јавом и сном,
преврћу земљу као играч карте,
па их опет нема у опусу том.

Од њиховог брида, сјечива,
ништа лепше нема,
када се у њима преламају
широке неба луке,
и лица орача,
избраздана знојем,
и жуљевите руке.

XI

Неварене ноге коло играју
по такту салонке,
урбановке.

Смрзле се моје сеоске дјевојке,
голе — наге
на позном мразу,
од њихових сукњи праве мишоловке.

— Срп и чекић,
досадни симболи,
просте фруловке,
глува предграба . . . —

Неварене ноге коло играју,
у новом фраку и тоалети,
по такту незнаћа.

У твом ритму чује се мук крава
и жубор трава
са пропланака јужних
одакле се видокруг крајине
размотава.

Бадава,
он за такву игру не одговара.

Какав ти то преступ чиниш,
о, биједниче?
Заслужио си да будеш
прописно ишибан.
Али хајд', за овај пут,
пред посљедњом опоменом,
да ти погледамо кроз прсте —
биће ти само урезан,
на леђима,
поспрдан назив „Пејзан“.